

راهبران سفر یادگیری

■ لیلا جمالی

کارشناس مقطع ابتدایی

حتی سطح سواد والدین آن‌ها و طبقه اقتصادی‌شان با هم فرق دارد. حال اگر این معلم، صلاحیت‌های لازم را نداشته باشد، چگونه می‌تواند مفاهیم آموزشی و پرورشی را به دانش‌آموزان منتقل کند. شاید لازم باشد او، به تعداد دانش‌آموزانش، مسیرهایی را طراحی کند که در نگاه اول، مبدأ و مقصدشان یکی است؛ اما با توجه به تفاوت‌هایی که در دانش‌آموزان وجود دارد و در بالا به آن اشاره شد، می‌بایست در طول مسیر، بارها و بارها راه‌های جایگزینی انتخاب کند تا هر یک از این مسافران سفر یادگیری، هم در طول مسیر از سفر خود لذت ببرند و هم به سلامت به مقصد برسند و با توجه به ظرفیت‌ها و استعداد‌های خود به اهداف تربیتی مشخص شده دست یابند.

ویژگی‌های رفتاری معلم یا همان صلاحیت‌های رفتاری مانند صداقت، خوش اخلاقی، دلسوزی، ارتباط مؤثر با دیگران و... در کنار صلاحیت‌های عملکردی مانند دانش فنی و دانش موضوعی و... موفقیت نسبی معلم را تضمین می‌کند. البته این موفقیت زمانی کامل می‌شود که صلاحیت رهبری مانند تصمیم‌گیری درست و سریع، پاسخگویی، آینده‌نگری و... نیز در وجودش نهادینه شود.

درست است که انسان‌ها با کارکردن در طول چندین سال، سابقه و تجربه کار پیدا می‌کنند؛ اما اگر مهارت و تخصص لازم و به‌روز

می‌توان دانش‌آموزی را از چرخه آموزش حذف کرد یا او را نادیده گرفت؟ نکته دیگر اینکه مثلاً در کارخانه تولید کیک، آب و آرد و دیگر مواد افزودنی با «نسبت معین» با هم مخلوط می‌شوند و خمیر به دست آمده در «قالب‌های مشخص» ریخته می‌شود و سپس در «دمای خاص» و در «زمان مقرر» پخته و در «بسته‌بندی‌های یکسان» به بازار روانه می‌شود. باز سؤال مهم دیگری مطرح می‌شود: «آیا در مدرسه هم می‌توان بدون توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، برای همه نسخه‌ای واحد پیچید؟» معلوم است که پاسخ همه این سؤال‌ها منفی است.

اینجاست که اهمیت مدرسه و هنر معلمی جلوه می‌کند. ورودی‌های مدرسه (دانش‌آموزان) در طول سال تحصیلی (سفر یادگیری) فراز و نشیب‌های زیادی را طی می‌کنند و در تمام این مدت، معلم نقش راهبر آموزشی دارد و باید به‌گونه‌ای عمل کند که در پایان سال تحصیلی، خروجی‌های خوبی را تحویل دهد.

او نمی‌تواند با یک روش و قالب خاص به نتیجه مطلوب برسد. اهمیت نیروی انسانی در مدرسه، به خصوص معلم، بدین سبب است که او دانش‌آموزانی را در ابتدای سال تحصیلی به امانت می‌گیرد که تفاوت‌های فردی دارند، استعدادها و علایق متعددی دارند، از اقشار گوناگون جامعه‌اند، با خرده‌فرهنگ‌های متفاوتی رشد کرده‌اند،

لیلا جمالی با مدرک کارشناسی آموزش ابتدایی از دانشگاه آزاد یزد و کارشناسی ارشد و مدیریت و روان‌شناسی آموزشی

از دانشگاه امام جواد (ع) فعالیت‌های آموزشی خود را از سال ۱۳۸۳ آغاز کرده است. وی ۲ سال معلم پایه دوم در مجتمع آموزشی حضرت سجاد (ع) بوده و از آذرماه ۱۳۸۵ به مجتمع جوادالائمه (ع) پیوست. در این مجتمع، ۸ سال معلم پایه دوم و ۸ سال معاون آموزشی در پایه‌های اول و دوم و به مدت دو سال مدیر پیش‌دبستانی و دبستان جوادالائمه (ع) پسرانه ناحیه ۱ بوده و اکنون در سمت کارشناس مقطع ابتدایی مشغول به فعالیت است.

در بازدید یکی دوساعته از یک کارخانه، همه مسیر تولید محصول آن کارخانه را می‌توان مشاهده کرد. از زمانی که مواد اولیه در خط تولید قرار می‌گیرد تا زمانی که در آخرین قسمت، محصول نهایی بسته‌بندی و به بازار عرضه می‌شود. در این مسیر، در برخی از صنایع، قطعات و محصولات معیوب را می‌توان دوباره به چرخه تولید برگرداند یا به راحتی دور انداخت. در اینجا سؤال مطرح می‌شود: «آیا در مدرسه هم

را نداشته باشند، شاید در درازمدت از چرخه آموزش‌های نوین کنار گذاشته شوند یا خودشان کناره‌گیری کنند.

در این نوشتار، با توجه به سوابق کاری بیست‌ساله خودم، مطالبی را درباره صلاحیت‌های معلمان دوره

اول ابتدایی بیان می‌کنم:

به نظر من معلمان دوره اول ابتدایی، به خصوص پایه اول و حتی مربیان پیش‌دبستانی، باید «فعال‌ترین»، «جذاب‌ترین»، «هنرمندترین»، «به‌روزترین»، «صبورترین» و «خلاق‌ترین» معلم‌ها باشند؛ چرا که پیش‌دبستانی و پایه اول دروازه ورود به شهر دانایی است. معلم جذاب و مهربان می‌تواند دانش‌آموزان را در چند جلسه چنان مجذوب و شیفته خود

کند که دیگر از اضطراب جدایی رنج نبرند.

معلم فعال و به‌خصوص آشنا به حرکات ورزشی، توانایی انجام کارهای گروهی و

برگزاری کارگاه‌های مهارتی را برای دانش‌آموزان خواهد

داشت و با چاشنی بازی و ورزش، لحظات به‌یادماندنی را برای آن‌ها رقم خواهد زد.

معلمی که هنرمند باشد، درس‌های مفهومی و به‌نسبت سخت مثل ریاضی را با هنر تلفیق می‌کند و شیرینی تدریس را در کام بچه‌ها به یادگار می‌گذارد.

معلمی که با فناوری‌های نوین و روش‌های جدید آموزشی آشنا باشد، بهره‌وری آموزش را بالایی برد.

ورودی‌های مدرسه (دانش‌آموزان) در طول سال تحصیلی (سفر یادگیری) فراز و نشیب‌های زیادی را طی می‌کنند و در تمام این مدت، معلم نقش راهبر آموزشی دارد و باید به‌گونه‌ای عمل کند که در پایان سال تحصیلی، خروجی‌های خوبی را تحویل دهد.

درست است که انسان‌ها با کارکردن در طول چندین سال، سابقه و تجربه کار پیدا می‌کنند؛ اما اگر مهارت و تخصص لازم و به‌روز را نداشته باشند، شاید در درازمدت از چرخه آموزش‌های نوین کنار گذاشته شوند یا خودشان کناره‌گیری کنند.

این ویژگی‌ها از آن رو اهمیت

زیادی دارد که دانش‌آموزان شش‌هفت ساله چون هنوز مهارت زیادی در خواندن

و نوشتن ندارند، می‌توانند از حس شنوایی و بینایی و لامسه در امر آموزش بهره ببرند. نقش فناوری‌های نوین هم در این امر بسیار تأثیرگذار خواهد بود.

همچنین یک معلم خلاق و صبور، با طراحی آموزشی متنوع و مؤثر، دانش‌آموزان را گام‌به‌گام به هدف نزدیک می‌کند.

شاید بپرسید مگر ممکن است همه این قابلیت‌ها و صلاحیت‌ها در وجود یک معلم جمع شود. بی‌شک جواب منفی است؛ ولی واقعیت آن است که هرچه این صلاحیت‌ها

و توانمندی‌ها در یک معلم باشد، تدریس لذت‌بخش‌تر و مؤثرتر خواهد بود.

معلم دوره اول ابتدایی می‌بایست در آغاز کار خود، حداقل چند مورد از این صلاحیت‌ها را در حد لازم

داشته باشد و به‌تدریج، با بقیه آن‌ها هم آشنایی نسبی پیدا کند.

در بخش آخر به مواردی اشاره می‌کنم که لازم است مجتمع آن‌ها را پیگیری کند تا صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان ارتقا یابد:

۱. برگزاری نشست‌های علمی، کلاس‌های ضمن خدمت و کارگاه‌های آموزشی عملی؛
۲. تدارک اردوها و بازدیدهای

آموزشی برای معلمان و...؛

۳. ترویج فرهنگ مطالعه

مستمر و مؤثر بین معلمان و کارکنان مدرسه و اهدای بن خرید کتاب به آن‌ها؛

۴. تربیت نیروهای جدید به صورت کارورز یا کمک‌معلم؛

۵. ساخت یا تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های موردنیاز مدرسه‌ها، کتابخانه، سالن ورزشی، آمفی‌تئاتر و... (موارد یادشده از این جهت اهمیت دارد که زمینه رشد معلمان و دانش‌آموزان را در میدان عمل فراهم می‌کند و با ایجاد فرصت‌های متعدد یادگیری، بستری مناسب برای رشد توانمندی‌های بالقوه معلمان خواهد بود).

۶. تخصیص فوق‌العاده شغل برای معلمانی که ویژگی‌های خاصی دارند یا فعالیت‌های خاصی انجام می‌دهند؛

۷. برنامه‌ریزی برای تدریس یک معلم در یک دوره زمانی چندساله، در یک پایه (چنین معلمی می‌تواند، پس از کسب صلاحیت‌های لازم، در پست‌های مرتبط به فعالیتش ادامه دهد).

تدوین آیین‌نامه‌ای جامع برای این موضوع، از سوی دفتر مرکزی مجتمع، می‌تواند ثباتی

نسبی و امنیت شغلی برای نیروها داشته باشد و در راستای شایسته‌سالاری، انگیزه رشد و ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان را فراهم کند.

در پایان به این نکته اشاره می‌کنم که

سیاست‌های تشویقی و انگیزشی مجتمع، باید به‌گونه‌ای باشد که موفقیت معلم را به موفقیت مدرسه گره بزند تا این حس در دیگر همکاران به وجود آید که «تشویق یک معلم» یعنی «تشویق یک مدرسه». ■

معلمی که هنرمند باشد، درس‌های مفهومی و به‌نسبت سخت مثل ریاضی را با هنر تلفیق می‌کند و شیرینی تدریس را در کام بچه‌ها به یادگار می‌گذارد.

